

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

УДК 811.111'254

Анна Павельєва, Вікторія Асауленко

(Полтава)

**КІНОПЕРЕКЛАД: РІЗНОВИДИ, ОСОБЛИВОСТІ, ЛІНГВІСТИЧНІ
ТРУДНОЩІ**

Анотація. У статті розглядаються різновиди кіноперекладу, його особливості та характерні риси. Виокремлюється ряд труднощів, що виникають у процесі перекладу аудіо-та візуального контенту з однієї мови на іншу.

Ключові слова: кінопереклад, синхронний переклад, дубляж, субтитрування, інтерпретація.

Summary. The article deals with the types of film translation, their features and characteristics. The paper also presents a number of difficulties, which arise in the process of interpretation of audio and visual content from one language into another.

Key words: film translation, synchronous interpretation, looping, subtitling, interpretation.

Будь-який фільм – чи то художній чи документальний – як об'єкт лінгвістичного дослідження завжди викликає певні труднощі, оскільки являється складною системою представлення знань, що містить у собі, крім тексту, також і екстралінгвістичні фактори, що досить важливі для його розуміння [6].

Своєрідна «гібридність» перекладу кіно- та відеоматеріалів знайшла своє відображення у «Глумачному перекладознавчому словнику» Л. Л. Нелюбіна: «Переклад кіно- та відеоматеріалів поєднує риси синхронного, послідовного та

письмового перекладів в залежності від мети і характеру роботи (переклад на аудиторію, для дубляжу, озвучування і т. ін.) [5]. Можна привести декілька аргументів на захист цієї точки зору. Згідно з твердженням В. Н. Комісарова, даний вид перекладу не може розглядатися як власне усний переклад у силу того, що в ідеальному варіанті він готується письмово з опорою на письмовий скрипт у вигляді монтажних листів, і отже, на етапі, що передує озвучуванню, повинен трактуватися як письмовий переклад. У випадку неможливості здійснення попереднього перекладу перекладач може працювати «онлайн», перекладаючи текст фільму з опорою на письмовий текст, що наближує такий вид перекладу до «перекладу із листка». Екстремальні умови перекладу фільмів «на слух», без письмової опори, дозволяють зіставити його із синхронним перекладом [3].

Переклад фільму завжди нерозривно пов'язаний з певними труднощами не тільки лінгвістичного, але і технічного характеру, що напрями впливає на ступінь еквівалентності та адекватності перекладу оригіналу, а також, технічне втілення на екрані (наприклад, синхронність артикуляції акторів та реплік дублерів).

У класифікації М. Берді, що була опублікована у журналі «Мости», наведено 5 основних видів кіноперекладу [1]:

1. Робота синхронного перекладача. У даному випадку синхроніст перекладає фільм без опори на монтажні листи. Іноді він змушений перекладати фільм без попереднього перегляду, намагаючись якомога більш точно передати його зміст. Цей вид перекладу використовувався на міжнародних фестивалях, кінотижнях, та інших аналогічних заходах.

На сьогоднішній день синхронний переклад фільмів майже не використовується, так як усі фільми на міжнародних кінофестивалях в обов'язковому порядку субтитруються. Однак, говорити, що синхронний переклад фільмів припинив своє існування, поки передчасно.

2. Озвучування фільму одним актором або самим перекладачем. При цьому зберігається оригінальний звукоряд, що дає можливість глядачу оцінити

емоційний настрій фільму, а також розмежувати репліки різних героїв. Це свого роду псевдодубляж, коли в студійних умовах на дещо приглушену іноземну мову накладається український переклад у акторському виконанні. В окремих випадках при випуску фільмів на DVD закадровий переклад робиться одним голосом. І виконує його, як правильно, сам перекладач. При цьому повинні бути чітко чутні голоси акторів.

3. Озвучування фільму 2-ма акторами – чоловіком і жінкою при збереженні оригінального звукоряду.

4. Повний дубляж фільму. Весь фільм озвучується цілим штатом акторів. У цьому випадку відбувається значна компресія матеріалу через необхідність співпадіння артикуляції акторів з українським перекладом їх реплік. Техніка повноцінного і якісного дубляжу – річ дуже дорога.

5. Використання титрів при повному збереженні вихідного звукоряду. Мова персонажів відтворюється у вигляді тексту мовою перекладу у нижній частині екрану. Фільми із субтитрами демонструються на міжнародних кінофестивалях, випускаються у прокат на цифрових носіях з перекладом на декілька мов одночасно, а також використовуються з навчальною метою.

Саме цей спосіб перекладу являється одним із найдавніших, так як з технічної точки зору протягом досить довгого часу був єдиним доступним. Починаючи із 1929 року, при перекладі кінофільмів субтитри використовуються на постійній основі.

Але виникала проблема, що полягала у складності сприйняття субтитрів на телевізійному екрані. Одночасне розміщення на екрані картинки із субтитрами та картинки без них стало одним із способів вирішення даної проблеми, завдяки чому створювався ефект присутності субтитрів у кадрі кінофільму. Інший спосіб полягав у написанні субтитрів на папері із подальшим фотографуванням і перенесенням на негатив плівки. Такими примітивними способами користувалися аж до 70-х рр. XX ст., поки не були створені спеціальні комп'ютерні програми для

створення субтитрів. Сьогодні, завдяки все більшому розповсюдженні цифрової обробки відеоінформації з'являються різноманітні програми з автоматичного розміщення субтитрів на екрані.

Таким чином, переклад фільму дещо схожий на переклад художньої літератури, проте має свої характерні риси:

1. Будь-який фільм – це свого роду повідомлення, оскільки він має відправника (режисер, автор сценарію та актори), отримувача (тобто, глядача), і канал передачі. При цьому, як і в системі мови, у фільмі виокремлюють найменшу значиму одиницю – кадр, а іноді і послідовність кадрів [7, с. 154].

2. Кінопереклад є більш вільним, ніж художній, а іноді, навіть наближається до «вільного» перекладу. Як правило, це пов'язано з тим, що при дубляжі необхідна певна синхронність, співпадіння руху губ акторів та перекладних реплік. Саме тому перекладач змушений скорочувати текст, трансформуючи його так, щоб аудіовихід співпадав з відеорядом. Такі скорочення поділяються на опущення, додавання та помилки (помилкова заміна інформації).

До опущень відносяться: опущення незначного слова, як правило епітета; опущення важливих та значимих одиниць, що пов'язане, у більшості випадків, із нерозумінням частини тексту; опущення фрагменту тексту через трансформацію структури тексту; опущення важливої частини тексту через різну швидкість перекладу і мови дублера.

Додавання розподіляються по значимості долучення надлишкових елементів: слова-визначники, додаткові пояснення, що визначають зв'язки між висловлюваннями та ін.

На думку Н. В. Скоромислової, помилки умовно поділяються на: незначні помилки у перекладі слова; недопустимі смислові помилки при перекладі ключового слова; незначні помилки через незначну трансформацію структури; грубі смислові помилки при значній трансформації структури тощо [7, с. 154].

При перекладі діалогічного та монологічного мовлення у більшості випадків використовуються опущення та додавання.

3. При кіноперекладі буквалізм є не виправданим, оскільки, на відміну від художнього твору, у фільмі не можна протягом декількох хвилин пояснювати різноманітні аспекти того чи іншого терміну або явища. І якщо комунікативний акт умовно поділити на чотири складові: конситуацію (умови спілкування і його учасники); контекст (приховано або відверто виражені смисли, що реально існують і є частиною ситуації, відображаються в дискурсі та є актуальними для даного комунікативного акту); пресупозицію (зону перетину індивідуальних когнітивних просторів комунікантів, у тому числі розуміння конситуації); мовлення (продукт безпосереднього творення) [4, с. 84], то основною трудностю стане для перекладача пресупозиція, котра обумовлює всі інші рівні. І тоді переклад фільму буде зводитися не до формальної передачі елементів, що його складають, а до створення «складного комунікативного поєднання словесних, звукових та іконічних кодів, де вербальні та звукові повідомлення істотно впливають на денотативну та конотативну значимість іконічних фактів, і в свою чергу, піддаються зворотному впливові» [2, с. 155]. Іншими словами, при перекладі з однієї мови на іншу в погоні за точністю передачі тексту автор перекладу нерідко опускає смислові відтінки, котрі відомі тільки носіям мови оригіналу, та абсолютно незнайомі носіям мови перекладу. У цьому випадку при буквальному перекладі текст можна вважати точно перекладеним, проте функціонувати він буде по-іншому, так як зникають найтонші смислові відтінки, що призводить до появи нових, неіснуючих висловлювань, або до фраз, що мають абсолютно інший смисл.

Оскільки фільм – це, перш за все акторська гра, то основна задача перекладача полягає у точному смисловому та інтонаційному супроводі того, що відбувається на екрані, тобто у передачі усіх нюансів реплік, що перекладаються, при цьому не

змінюючи режисерську задумку та не вкладаючи у мову героїв власну оцінку того, що відбувається. [7].

Основна складність кіноперекладу полягає у «можливості і ступеню адаптації тексту до іншомовної культури, що побудована на іншій системі цінностей та понять, і саме цей фактор обумовлює неминучу втрату у сприйнятті перекладеного кіно з чужою тематикою та/або несумісними для іншої лінгвокультури уявленнями» [2, с. 155]. Можливо, це і є причиною провалу кінострічок як у нас в країні, так і закордоном. Діючи від зворотного, логічно було б припустити, що успіх супроводжує ту картину, що висвітлює міжнародну проблематику, а акторський склад є широко відомим глядацькій аудиторії, оскільки особистість актора, його манера гри та образ несуть додаткове конотативне навантаження, яке сприяє більш точному розумінню того, що відбувається на екрані [7].

Оскільки переклад у даний час не являється синхронним, то робота перекладача, перш за все полягає у перекладі тексту кіносценарію. У кіносценаріях в чіткій послідовності описуються дії героїв, події, у котрих вони беруть участь, і спілкування між персонажами у вигляді діалогів, що складаються з реплік. Репліки, в свою чергу, поділяються на: мову персонажу; думки персонажу; авторську мову; оноματοпеї (звуконаслідування) [7, с. 156].

Отже, якісний переклад кінофільму не обмежується лише адекватною передачею смислового наповнення сценарію. У більшій мірі головна задача перекладача полягає у розкритті колориту іноземної культури, який проявляється у репліках, жаргонізмах, гуморі, сленгу тощо, що без сумніву відображають намір режисера та автора сценарію, а також полегшують розуміння глядацькою аудиторією того, що відбувається на екрані.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Берди М. Киноперевод: мало что от Бога, много чего от Гоблина / М. Берди // Мосты: журнал переводчиков. – 2005. – № 4. – 57 с.
2. Денисова Г. Чужой среди своих: к вопросу о переводе художественных фильмов и их восприятию в рамках иноязычного культурного пространства / Г. Денисова // Университетское переводоведение. – Выпуск 7. – СПб., 2006. – С. 149 – 165
3. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение. Учебное пособие. / В. Н. Комиссаров. – М: ЭТС., 2004. – 424 с.
4. Красных В. «Свой» среди «чужих»: миф или реальность? / В. Красных – М., 2003. – 375 с.
5. Нелюбин Л. Л. Толковый переводоведческий словарь. / Нелюбин Л. Л. – Москва: Флинта : Наука. 2003. – 320 с.
6. Павельєва А. К. Особливості функціонування ФО з лексемою «devil» в «українських» повістях М. В. Гоголя (в перекладі Р. Півера та Л. Волохонської): частота вживання та основні значення. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія: «Філологічні науки». Мовознавство.* Дрогобич, 2018. Вип. 10. С. 86 – 90.
7. Скоромыслова Н. В. Теоретический аспект перевода художественных фильмов / Н. В. Скоромыслова // Вестник Московского государственного областного университета. Серия: Лингвистика. – Москва, 2010. – С. 153 – 156.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Павельєва Анна Костянтинівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземної філології та перекладу Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка: тел. 095-91-08-192; kunsite.zi@gmail.com; сертифікат: ТАК; про конференцію дізналась із розсилки.

Асауленко Вікторія Валеріївна – магістр філології, кафедра іноземної філології та перекладу Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка; про конференцію дізналась від наукового керівника.